

รูปแบบและกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้ของโครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยากสภากาชาดไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*

(Knowledge transfer Model and Strategy of Model Learning Center Project
of Friends in Need (of “PA”) Volunteers Foundation Thai Red Cross,
Angthong Province : The philosophy of Sufficiency Economy)

Received:	October	31, 2018
Revised:	May	15, 2019
Accepted:	May	17, 2019

วัลลภ วรรณโอสถ (Wanlop Wannasote)**

พิทักษ์ ศิริวงศ์ (Phitak Siriwong)***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้ของโครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยากสภากาชาดไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็นวิธีการศึกษาชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม ของชุมชน สถาบัน รวมถึงกลุ่มหรือองค์กรในรูปแบบอื่นๆ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ของโครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยากสภากาชาดไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบไปด้วย 2 ขั้นตอน 1. วิทยาการของโครงการถ่ายทอดความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้ที่มาเรียนรู้ 2. ฐานการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ฐานดังนี้ ฐานที่ 1 น้ำหมักชีวภาพ ฐานที่ 2 ปุ๋ยหมักชีวภาพ ฐานที่ 3 เกษตรอินทรีย์ ฐานที่ 4 น้ำส้มควันไม้ ฐานที่ 5 ลดรายจ่ายในครัวเรือน และ กลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้ของชุมชนบ้านทุ่งอ่างทองประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั้งหมด 4 ประการได้แก่ 1.กลยุทธ์ด้านความสนใจของผู้เข้าร่วม ผู้ที่ต้องการเข้ามาเรียนรู้จะต้องมีความสนใจ และมีความต้องการที่จะเรียนรู้ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด 2.กลยุทธ์การอบรมภาคทฤษฎี ทางโครงการจะต้องสื่อสารกับผู้เข้าร่วมอบรม ให้ผู้เข้าร่วมอบรมทุกคนมีความเข้าใจตรงกันว่าเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร 3. กลยุทธ์การลงมือปฏิบัติจริง ผู้เข้าอบรมจะได้นำองค์ความรู้จากภาคทฤษฎีมาปฏิบัติจริง 4. กลยุทธ์การให้คำแนะนำและการติดตามผล

คำสำคัญ : เศรษฐกิจพอเพียง, การถ่ายทอดความรู้, วิถีชีวิต

* บทความฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้โครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยากสภากาชาดไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

The Research purpose to study about Knowledge transfer Model and Strategy of Model Learning Center Project of Friends in Need (of “PA”) Volunteers Foundation Thai Red Cross, Angthong Province : The philosophy of Sufficiency Economy

** คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 0909941245, E-mail : wanlop.wannasote@hotmail.com,

Faculty of Management Science, Silpakorn University

*** รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Associate Professor, Major Marketing, Faculty of Management Science, Silpakorn University

Abstract

The objective of this research was to determine the Knowledge Transfer Model and Strategy of Model Learning Center Project of Friends in Need (of “PA”) Volunteers Foundation Thai Red Cross, Angthong Province: The philosophy of Sufficiency Economy. This qualitative research was Ethnography Research Method that is a research based on Sociology and Cultural in community which intend to explain the way of life, custom, tradition or culture in particular on one society. The result showed the knowledge transfer model of Model Learning Center Project of Friends in Need (of “PA”) Volunteers Foundation Thai Red Cross, Angthong Province: The philosophy of Sufficiency Economy consists of 2 bases: 1. Speaker of the Sufficiency Economy Project for the Learners 2. Learning base consists of 5 bases 2.1 Basal bio-fertilizer base 2.2 Organic fertilizer base 2.3 Organic farm base 2.4 Wood vinegar base 2.5 Reduces household expenditure and the Knowledge Transfer Strategy of Model Learning Center Project of Friends in Need (of “PA”) Volunteers Foundation Thai Red Cross, Angthong Province: The philosophy of Sufficiency Economy including 4 components 1. Voluntary – People is volunteer to learn that’s the most important. 2. Academic Orientation, the team project has to communicate with volunteer for the right purpose correctly what does Sufficiency Economy mean? 3. Doing – All volunteers are going to apply the academic by practicing in fact. 4. Giving the advice and Evaluations.

Keywords: Sufficiency Economy, Knowledge Transfer, Lifestyle

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทาน ต่อปวงชนชาวไทย เป็นแนวทางที่เน้นการบูรณาการในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงและความเป็นไทย เนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ คือ ความพอประมาณ ที่ตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความมีปัญญามีเหตุผลซึ่งทำให้ไม่ขาดสติ มีความรอบรู้ รอบคอบ และรู้จักสามัคคี ซึ่งเกิดจากความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรต่อกัน อันเป็นผลในทางสร้างสรรค์ต่อสังคม (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2551) ประเทศไทยได้รับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงน้อมนำมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาการปฏิรูปประเทศ และสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้น การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืดหยุ่นอยู่ได้อย่างมั่นคงเกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2549 ตำบลบ้านแห อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ประสบอุทกภัยอย่างหนัก น้ำท่วมขังพื้นที่เกษตรเสียหาย 2,161 ไร่ บ้านเรือนเสียหาย 650 หลังคา ประชาชนได้รับความเดือดร้อนโดยน้ำท่วมจังหวัดอ่างทองเป็นระยะเวลา 3 เดือน ซึ่งบ้านทุ่งอ่างทองก็เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม ซึ่งทางผู้ใหญ่บ้านได้ประสานไปทางมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย เพื่อขอถุงยังชีพ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านได้ประสานผ่านรองประธานมูลนิธิฯ รศ.ดร.นายแพทย์พิชิต สุวรรณประกร ซึ่งได้แนะนำทางผู้ใหญ่บ้านว่า “อย่าเอาถุงไปเลย กินแล้วหมด พอหมด เขาก็ขอใหม่ ไม่เหมือนกับเราให้อะไรก็หมด เอาโครงการต้นแบบฟื้นฟูผู้ประสบอุทกภัย โดยแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง(ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย” ไปให้ชาวบ้าน จึงเป็นที่มาของการเริ่มโครงการที่ ชุมชนบ้านทุ่งอ่างทอง บ้านคลองโพธิ์ หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านแห อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง (นางนุช คำคง (สัมภาษณ์) 1 เมษายน 2561) หลังจากได้รับการช่วยเหลือจากโครงการต้นแบบฟื้นฟูผู้ประสบภัย ทางชุมชนได้มีการจัดการและการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ในปี พ.ศ. 2558 ชุมชนบ้านทุ่งอ่างทอง ได้รับการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพึ่ง(ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่ประชาชน (โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดอ่างทอง, 2561)

การถ่ายทอดความรู้เป็นวิธีการหนึ่งในการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาประชาชนและชุมชนท้องถิ่น การถ่ายทอดความรู้เพื่อการส่งเสริมและการพัฒนาการเรียนรู้นั้นจะต้องประกอบไปด้วยหน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการ วิทยากรฝึกอบรมและได้รับการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องสามารถติดต่อสื่อสารให้ข้อมูลซึ่งกันและกัน มีโอกาสตรวจสอบ ซักถาม ฟังพาอาศัยกันและกันได้ ผู้ถ่ายทอดความรู้ จะส่งผ่านความรู้และประสบการณ์ด้านต่างๆไปยังผู้อื่น เช่น ปรากฏชุมชน คนในครอบครัว (พรทิพย์ รอดพันและนวินดา ชื้อตรง, 2557) การถ่ายทอดความรู้ของโครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพึ่ง(ภาฯ)ยามยาก สภากาชาดไทย จ.อ่างทอง เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้หลังจากที่ได้เข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบและกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้ของโครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษารูปแบบและกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้โครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศาสตร์และสังคมแห่งชาติ (2560) ได้ประมวลพระราชดำริเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ที่พระราชทานไปในโอกาสต่างๆ โดยได้รับพระบรมราชานุญาตให้เผยแพร่เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติของทุกฝ่ายต่อไป เมื่อปี 2542 ดังต่อไปนี้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง การอยู่อย่างมีเหตุมีผลในการเป็นอยู่และการเตรียมตนเองให้พร้อมที่จะเผชิญเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ จะต้องอาศัยองค์ความรู้ต่างๆ และความรอบคอบอย่างยิ่งในการนำวิชาความรู้มาใช้ในการดำเนินการต่างๆ ทุกขั้นตอน และจะต้องมีการสร้างพื้นฐานจิตใจของคน ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีไม่มากเกินไป และไม่เป็ดเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจต่างๆจะต้องมีการคิดอย่างรอบคอบ
3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมพร้อมของตนเองเพื่อเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้นในวันข้างหน้า

รูปแบบการตัดสินใจและดำเนินการต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1. ความรู้ คือ ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ
2. คุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

(นนุช คำคง (สัมภาษณ์) 1 เมษายน 2561) ได้กล่าวถึงบันได 3 ขั้น ของการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบไปด้วย

บันไดขั้นที่ 1 คือ “การให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ทุกคนที่เข้ามาเป็นสมาชิกจะได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่าคืออะไร การดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องทำอะไรบ้าง

บันไดขั้นที่ 2 คือ “การตั้งกลุ่ม” เกิดจากชาวบ้านที่มาร่วมโครงการ เมื่อได้ความรู้ก็นำไปเผยแพร่ให้ชุมชนของตนเอง จากนั้นก็ไปตั้งกลุ่มกัน หาสมาชิก ประชุมว่าจะทำอะไรกัน 6 หมู่บ้าน นอกจากเศรษฐกิจพอเพียงแล้วก็มีเรื่องส่งเสริมอาชีพ เช่น เย็บกระเป๋านั่ง ศิลปหัตถกรรม ทำขนมหวาน ฯลฯ

บันไดขั้นที่ 3 คือ “ตลาด” เมื่อชุมชนมีผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนเองโดยเหลือจากการใช้ใน ชีวิตประจำวันแล้ว สามารถนำไปส่วนที่เหลือจากการใช้ไปหาตลาดในการขายสินค้าของชุมชน เช่น สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) โครงการธงฟ้าราคาประหยัด

แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้

การถ่ายทอดความรู้เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่ายิ่ง ต่อการพัฒนาในทุกๆด้านของสังคมและเป็นตัวแปรที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนในกระบวนการพัฒนา (วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล, 2551) แนวทางในการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่มีรูปแบบ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การถ่ายทอดโดยการบรรยาย ขั้นที่ 2 การถ่ายทอดผ่านสูตรสำเร็จ ขั้นที่ 3 การถ่ายทอดผ่าน

เรื่องราวหรือนิทาน ชั้นที่ 4 การถ่ายทอดผ่านการตั้งคำถาม ชั้นที่ 5 การถ่ายทอดความรู้โดยผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง (พสุ เดชะรินทร์และคณะ, 2548)

การเรียนรู้มีความจำเป็นต่อการถ่ายทอดความรู้ เพราะอาจเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือ ทำให้คนมีความรู้และความเข้าใจหลักปฏิบัติในการจัดกิจกรรม สามารถที่ตัดสินใจเลือกกิจกรรมและวิธีการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างเหมาะสม และบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้โดยเกิดผลดีที่สุดหรือเกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด (พรทิพย์ รอดพันและนวนินดา ชีอตรง, 2557)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็นวิธีการศึกษาชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน สถาบัน รวมถึงกลุ่มหรือองค์กรในรูปแบบอื่นๆ วิธีการนี้มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นการค้นคว้าหาของเท็จจริง ใช้ตัวนักวิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เคร่งครัดเพื่อหลีกเลี่ยงอคติและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง (ชาย โพธิ์สีตา, 2550)

ผู้ให้ข้อมูลหลักการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง คือ ผู้นำ, สมาชิกโครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพ้อง (ภาฯ) ยามยากสภาภาษาชาติไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนักทอที่เกี่ยวข้องที่มาเรียนรู้ที่โครงการศูนย์การเรียนรู้ฯ

ขอบเขตการวิจัย คือ โครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพ้อง (ภาฯ) ยามยากสภาภาษาชาติไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านทุ่งอ่างทอง หมู่ที่ 2 บ้านคลองโพสะ ตำบลบ้านแห อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

รูปแบบวิธีการวิจัย

1. การเข้าสู่สนามและการกำหนดบทบาทนักวิจัย ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ ชุมชนบ้านทุ่งอ่างทอง เพื่อทำความเข้าใจกับสถานที่ และสังเกตสภาพแวดล้อมโดยรอบของชุมชนบ้านทุ่งอ่างทอง โดยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้พร้อมกับนักทอที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนบ้านทุ่งอ่างทอง และสังเกตการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่โครงการฯได้นำมาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต

2. ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำ, สมาชิกในโครงการฯและนักทอที่เกี่ยวข้องที่มาเรียนรู้โครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพ้อง (ภาฯ) ยามยากสภาภาษาชาติไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านทุ่งอ่างทอง หมู่ที่ 2 บ้านคลองโพสะ ตำบลบ้านแห อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทองแบบไม่เป็นทางการถึงรูปแบบและกลยุทธ์ในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบและกลยุทธ์การถ่ายทอดความรู้โครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพ้อง (ภาฯ) ยามยากสภาภาษาชาติไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1. วิทยาการของโครงการถ่ายทอดความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้กับผู้ที่มาเรียนรู้ 2. ฐานการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ฐานดังนี้

ฐานที่ 1 น้ำหมักชีวภาพ วิธีการทำ คือ ผักหรือผลไม้ล้างให้สะอาดปราศจากสารเคมีตกค้าง ล้างด้วยน้ำตาลในน้ำ แล้วนำผักผลไม้ที่ทำความสะอาดแล้ว ลงแช่ในสารละลายน้ำตาลในถังหมักที่มีฝาปิดมิดชิด ระยะแรกๆคอยกดผักผลไม้ให้จมน้ำ และเปิดฝาดังเพื่อระบายแก๊สที่เกิดขึ้น และปิดฝาไว้เช่นเดิม หมักไว้ 4 เดือนขึ้นไปสามารถใช้อุปโภคได้ เช่น ใช้ล้างจาน เช็ดทำความสะอาดคราบไขมัน ถูพื้น ล้างห้องน้ำ เช็ดกระจก ล้างรถ ซักผ้า น้ำผสมน้ำหมักที่ใช้ประโยชน์แล้วยังสามารถนำไปรดต้นไม้เป็นปุ๋ยชีวภาพได้ด้วย เทลงท่อระบายน้ำไม่ทำให้น้ำเน่า แต่เพิ่มจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ช่วยสลายสารอินทรีย์ในน้ำลดการเน่าเสียของน้ำ ฯลฯ

ฐานที่ 2 ปุ๋ยหมักชีวภาพ วิธีการทำ คือ การเอามูลสัตว์แห้งได้แก่ มูลวัว ควาย เป็ด ไก่ สุกร เป็นต้น และเศษวัสดุแห้ง เช่น ใบไม้ หญ้า ฟืชตระกูลถั่ว ฟางข้าว อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น นำมาผสมกับแกลบ กากน้ำตาล รำละเอียด หรือรำหยาบ และจุลินทรีย์ EM ผสมกับน้ำสะอาด หรือจุลินทรีย์ที่ทำจากพืช (น้ำแม่ และน้ำพ่อ) ตามสูตรในอัตราส่วนผสม การทำปุ๋ยหมักชีวภาพให้คลุกเคล้าให้เข้ากัน โดยการทดสอบการผสมที่เหมาะสม ได้โดยการใช้มือกำปุ๋ยหมักให้แน่นจะสังเกตเห็นมีน้ำซึมออกมาตามง่ามมือเล็กน้อย ถือว่าการผสมปุ๋ยหมักพอเหมาะแล้ว จึงนำปุ๋ยหมักที่ผสมทำเสร็จใส่ไว้ในกระสอบทำการมัดปากกระสอบให้แน่น แล้วนำไปเก็บที่ร่มไม่ให้ถูกแสงแดดหลังจากนั้นประมาณ 15 วันขึ้นไปเราสามารถนำปุ๋ยหมักที่ได้ไปใช้ในการบำรุงดินปลูกพืชได้

ฐานที่ 3 เกษตรอินทรีย์ เป็นหนึ่งในแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่หลักเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากสามารถประยุกต์ใช้วัสดุรอบๆ ตัวมาทำให้เกิดประโยชน์ ตั้งแต่เศษซากพืช ซากสัตว์หรือแม้แต่เศษอาหารจากครัวเรือนก็สามารถนำมาทำปุ๋ยอินทรีย์ได้ เป็นการลดต้นทุนการผลิตได้ดีทีเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่ราคาสารเคมีทางการเกษตรและปุ๋ยเคมีมีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องแล้ว ถ้าสามารถลดต้นทุนการผลิตส่วนนี้ได้มากเท่าไรก็ยิ่งเป็นผลดีต่อตัวเกษตรกรเอง เพราะนั่นจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงรายได้ที่จะกลับมานั่นเอง

ฐานที่ 4 น้ำส้มควันไม้ สอนเผาถ่าน เตาอิวาติจากญี่ปุ่น ถังน้ำมัน 200 ลิตร คือ วิธีการเก็บดอกเบญจจากต้นไม้ เวลาตัดแต่งกิ่งไม้ ทางมะพร้าวอันเล็กๆ ก็นำมาเผาได้หมดเลย ที่ได้มากกว่าตรงนั้น คือ ถ่านจะไม่เป็นมะเร็ง ถ้าเอาไปใช้ เพราะไม่ได้ใช้น้ำดับ ปลอยให้ดับเอง น้ำส้มควันไม้เอามาใช้ คือ มีต่อให้ควันออก พอควันบ่มานหมดแล้วก็ดักน้ำส้มควันไม้ควันทบความเย็นเป็นไอน้ำหยดลงมา ก็นำมาใช้จะมีกลิ่นเหมือนควันไฟนำไปฉีดไล่แมลงก็ได้ รักษาแผลสด รักษาหมาเป็นขี้เรื้อน และนำมาทำเป็นสบู่ น้ำควันไม้ผสมน้ำผึ้ง แก้วผื่นคัน ทำเกษตรทำไร่มากี่หาย ปรับกลิ่นขี้หมูไม่ให้เหม็น

ฐานที่ 5 ลดรายจ่ายในครัวเรือน หลักการคือ ลดรายจ่ายครัวเรือนเกษตรกรในสิ่งที่ต้องใช้ และบริโภคในชีวิตประจำวันลง เช่น การเลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงปลา การปลูกพืชผัก การทำแชมพู สบู่ ให้เกษตรกรสามารถปลูกเอง เลี้ยงเอง และทำเองได้ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันลงได้อย่างแท้จริง ประโยชน์ที่เกิดขึ้นคือเกษตรกรจะสามารถจะสามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้ 30-50บาท/วันเบื้องต้น

กลยุทธ์ที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้จะประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งหมด 4 ด้าน

1.กลยุทธ์ด้านของผู้เข้าร่วม ทางศูนย์การเรียนรู้จะมีการสอบถามผู้ที่เข้ามาเรียนรู้เรื่องความเต็มใจในการเข้าร่วม จะต้องเข้าร่วมด้วยความสมัครใจโดยไม่มีใครบังคับให้มาเข้าร่วม เนื่องจากการเรียนรู้จะได้ประสิทธิภาพต้องมาจากความเต็มใจเรียนรู้ของผู้เรียน ก็จะทำให้เกิดความสนใจที่จะนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว หากถูกบังคับมาก็จะทำให้เกิดความอึดอัดใจในการร่วมกิจกรรมและยังทำให้การเรียนรู้ไม่ประสบผลสำเร็จอีกด้วย

2.กลยุทธ์ด้านการอบรมภาคทฤษฎี ทางศูนย์การเรียนรู้จะอบรมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้ที่มาเรียนได้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่าคืออะไร เพราะถ้าหากผู้ที่เข้าอบรมยังไม่ทราบถึงหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงว่าความสำคัญอยู่ที่ตรงไหน ก็จะทำให้เกิดอุปสรรคในการอบรมว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร การอบรมจะเป็นการบรรยายพร้อมยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

3.กลยุทธ์ด้านการลงมือปฏิบัติจริง ทางศูนย์การเรียนรู้มีฐานให้ผู้อบรมทุกคนได้ลงมือปฏิบัติจริง เนื่องจากการเรียนรู้แต่ภาคทฤษฎีอาจจะทำให้มองไม่เห็นภาพได้ชัดเจน การลงมือปฏิบัติจริงจะทำให้ผู้อบรมสามารถที่จะลงมือทำจริง เกิดประสบการณ์จริง ทำให้เกิดทักษะเพื่อที่จะนำไปปฏิบัติต่อเมื่ออบรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว และสามารถตอบข้อสงสัยของผู้อบรมที่ฟังในภาคทฤษฎีได้จากการลงมือปฏิบัติ

4.กลยุทธ์การให้คำแนะนำและติดตามผล ทางศูนย์การเรียนรู้จะมีการติดตามผลการนำไปปฏิบัติของผู้เข้าอบรมและให้คำแนะนำหากเกิดข้อสงสัยในการลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ผู้นำไปปฏิบัติเกิดความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นหลังจากที่ได้มาเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้และยังสามารถที่จะเผยแพร่ความรู้เพื่อให้คนอื่นได้ปฏิบัติตาม

นอกจากนี้แล้วทางศูนย์การเรียนรู้ได้มีโอกาสนำเข้าไปอบรมให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำ 9 เรือนจำตามคำเชิญจากกรมราชทัณฑ์ โดยที่มาของโครงการนี้มาจากพระประสงค์ของพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงมีความห่วงใยผู้ต้องขังในเรือนจำเรือนจำ จึงได้เกิดโครงการอบรมเกิดขึ้น โดยให้ศูนย์การเรียนรู้เข้าไปอบรมให้ผู้ต้องขังได้มีความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากพ้นโทษแล้วสามารถที่จะนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตหลังจากออกจากเรือนจำ โดยเรือนจำที่ทางศูนย์การเรียนรู้เข้าไปอบรม ได้แก่ เรือนจำจังหวัด ตรัง นครศรีธรรมราช ตราด สุรินทร์ เชียงราย นนทบุรี เพชรบุรี เพชรบูรณ์และชัยนาท โดยหลักสูตรการอบรมจะถูกประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในเรือนจำ โดยอบรมเป็นระยะเวลา 4 วันต่อ 1 รุ่น

หลังจากผู้ต้องขังที่เข้าร่วมอบรมพ้นโทษและออกจากเรือนจำไปแล้ว ทางกรมราชทัณฑ์มีการดำเนินการติดตามผลการใช้ชีวิตประจำวันว่าได้มีการนำความรู้ที่ได้รับการอบรมไปใช้หรือปรับใช้ในชีวิตประจำวัน บางรีเป่า โดยมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยทำการวิจัยและประเมินผลเพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงในการอบรมครั้งต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์และการลงพื้นที่ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงหลักการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ทั้งนี้หัวใจของเศรษฐกิจพอเพียงของรัชกาลที่ 9 คือ “บัญชีครัวเรือน” ถึงจะขาดทุน มีแต่หนี้ ก็ต้องทำ ต้องทำเพื่อให้รู้ว่าจะไปใช้หนี้ตรงไหนก่อน ถ้าไม่ทำก็จะยืมใหม่ไปเรื่อยๆ คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงจริงๆ ก็คือ “พอ” อย่าไปกู้เพิ่ม การดำเนินการของโครงการศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยากสภากาชาดไทย จ.อ่างทอง ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลักการที่ทางศูนย์การเรียนรู้ได้ยึดถือปฏิบัติเรื่อง บันได 3 ขั้น ได้พัฒนามาจากแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบไปด้วย บันไดขั้นที่ 1 คือ “การให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งทางโครงการฯ ได้มีวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้สนใจ เพื่อเป็นการทำความเข้าใจถึงหลักการดำเนินการตามแนวคิดฯ บันไดขั้นที่ 2 คือ “การตั้งกลุ่ม” เกิดจากชาวบ้านที่มาร่วมโครงการ เมื่อได้ความรู้ก็นำไปเผยแพร่ให้ชุมชนของตนเอง การเรียนรู้จากโครงการฯ จากฐานการเรียนรู้ ทำให้ชาวบ้านสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง มีการตั้งกลุ่มเพื่อการดำเนินการตามที่ตนเองได้เรียนรู้มา บันไดขั้นที่ 3 คือ “หาตลาด” เมื่อชุมชนมีผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนเองโดยเหลือจากการใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว สามารถนำไปส่วนที่เหลือจากการใช้ไปหาตลาดในการขายสินค้าของชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนที่ได้มาเรียนรู้จากโครงการฯ ได้มีการสร้างมูลค่าจากผลิตภัณฑ์และมองหาแหล่งที่สามารถจัดจำหน่ายได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) ได้ประมวลพระราชดำรัสเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงว่า ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 คุณสมบัติ คือ 1 ความพอประมาณ ทางโครงการศูนย์การเรียนรู้ได้อบรมให้ผู้อบรมรู้จักความพอประมาณ กระทำการใดแต่พอดีไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่ลำบากตนเอง 2 ความมีเหตุผล ซึ่งผู้เข้าร่วมอบรมจะรับทราบถึงที่มาของการดำเนินโครงการ เพราะเหตุใดจึงต้องทำตาม และการลงมือทำสิ่งต่างๆจะต้องมีการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ 3 ภูมิคุ้มกัน แม้ว่าผู้เข้าอบรมจะปฏิบัติตามที่อบรมแต่ก็ยังสามารถที่จะเตรียมตัวให้พร้อมทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

หัวใจสำคัญอยู่ที่ผู้นำไปปฏิบัติ ตามแนวคิด “การระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นเกิดจากความคิด ความรู้ ความต้องการภายใน เป็นแรงผลักดันด้วยตนเอง ไม่ใช่เกิดจากการที่ผู้อื่นมากระตุ้นให้ทำหรือส่งเสริมให้ทำ เห็นได้จากรูปแบบการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านทุ่งอ่างทอง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 เป็นตัวอย่างจริงที่ให้นิยามเรียนรู้ว่า การปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็ยังสามารถที่จะอยู่ในสังคมได้และยังมีความสุขในการดำเนินชีวิต ความพอเพียงไม่ได้ทำให้เกิดความลำบากในการใช้ชีวิต แต่กลับทำให้ทุกคนที่ปฏิบัติรู้ตนเอง รู้วิถีในการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย พอมีพอกิน เมื่อเหลือกินก็นำไปจำหน่ายเป็นรายได้ของครอบครัว

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยพบว่ายังมีปัจจัยอื่นที่เป็นอุปสรรคในการเข้ามาเรียนรู้ในโครงการฯ เนื่องจากความพร้อมของคณะกรรมการและการวางแผนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า

1. การมาเรียนรู้ที่ชุมชนบ้านทุ่งอ่างทอง ผู้ที่สนใจจะต้องแจ้งล่วงหน้า บางครั้งคณะกรรมการเดินทางไปเป็นวิทยากรข้างนอก ทำให้ไม่มีวิทยากรบรรยายที่ชุมชน ดังนั้นควรจะมีการฝึกวิทยากรเพื่อทดแทนเวลาไม่มีวิทยากรบรรยาย

2. ทางชุมชนควรมีการหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตจากชุมชน เนื่องจากชุมชนบ้านทุ่งอ่างทองสามารถผลิตสินค้าเพื่ออุปโภคและบริโภคได้หลากหลาย ทำให้มีช่องทางการจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาชุมชนที่นำความรู้จากชุมชนบ้านทุ่งอ่างทองไปดำเนินการเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการถ่ายทอดและกลยุทธ์เพื่อสร้างเป็นแม่แบบในการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์ในการขายสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อทำให้เกิดการขยายตลาดในการขายสินค้า พร้อมทั้งหาจุดแข็งสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน

References

- Decharin, P. (2005) “kānkamnot tuā chī wat radap bukkhon” [Individual Scorecard]. Tool Set Learn By Yourself. Office of The Public Sector Development Commission. Bangkok: KPON (1996) Co.,Ltd
- Office of The National Economic and Social Development Council. (2017) “phāen phatthana sēthakit læ sangkhom hæng chāt chabap thī sip sōng Phō.Sō sōngphanhārōjhoksip - sōngphanhārōjhoksipsī”[The Twelfth National Economic and Social Development Plan 2017-2021]. Bangkok: Office of Prime Minister
- Pathomvanichkul, W. (2008). “rūpbæp kān thaithōt khwāmru phūa songsoem kān rianrū thāngkān talat” [A Model of Knowledge Transfer on Marketing Learning for Community Product Groups]. Thesis. Doctoral of Philosophy. Rajabhat Rajanagarinda University: Chachoengsao
- Podhisita, C. (2007) “sāt læ sin hæng kānwichai choeng khunnaphap” [Science and Arts of Qualitative Research]. Bangkok: Amarin Printing & Publishing
- Rodpon, P. and Suetrong, N. (2014). “kān thaithōt khwāmru kānbōrihan chatkān læng thōngthiāng thāng watthanatham choeng būranākān”[The Transfer of Knowledge and Management of Integrated Culture Tourist Attractions]. Project Research. Rajamangala University of Technology Isan: Nakhonrachasima
- Tantivejkul, S. (2008). “sēthakit phōphiāng” [Sufficiency Economy]. Journal of Education 10,2 Jun 2008. Burapha University: Chonburi

